

BONTE HOND

Ik ben bang dat ik het durf

Het is een hele lange tijd geleden dat ik met zoveel mensen samen, in één ruimte ben geweest. En dan mag ik ook nog de Staat van het Jeugdtheater uitspreken. Dat is eng en spannend. En een klein beetje leuk. Normaal gesproken vertel ik wat ik wil vertellen met een voorstelling, maar nu heb ik alleen mezelf. Nou daar ga ik:

Het officiële aantal slachtoffers van de Spaanse griep in Nederland in 1918 was 17396. In totaal zijn er in Nederland 38000 mensen overleden door deze pandemie, bijna 4 op de 1000 inwoners. Er werden zogenaamde redding-medicijnen voorgeschreven zoals abdijsiroop. Dit bleek een mengsel van alleen suikerwater en kaneel te zijn. De fabrikanten maakten winst en de mensen bleven ziek. De Spaanse griep was in aantal zieken en doden de meest desastreuze pandemie die de mensheid ooit heeft getroffen, maar ging de geschiedenis in als een voetnoot. Nederland hoopte de dans te ontspringen maar op 11 juli 1918 werden de eerste ziektegevallen en ook de eerste doden gemeld. De gezondheidsraad schreven geen extra maatregelen voor om de ziekte te bedwingen, behalve dat de kermissen gesloten werden. Er stierven alsnog duizenden mensen. De verschillen tussen rijk en arm werden nog groter. De Spaanse griep had dood en verderf gezaaid. Hele gezinnen waren uit elkaar gerukt. Veel overlevenden wilden er niet over praten en ook in de kranten en tijdschriften werd er niet over geschreven. Bij de 50-jarige herdenking van de Spaanse griep werd ook wel gezegd “de wereld stond in lichter laaien, wie had er oog voor een binnenbrand?”.

Hoewel iedereen riep dat er lessen zouden worden getrokken uit deze verschrikkelijke ramp, waren we die al snel weer vergeten. Er kwamen weer nieuwe pandemieën, waar telkens hetzelfde gebeurde en zo ook 100 jaar later. We zijn weer terug bij af, we beginnen weer opnieuw.

De Staat van het Jeugdtheater is voor mij vandaag niet anders dan de staat van het theater, de staat van de culturele sector, de staat van het land, de staat van de wereld. Want de theaters zijn nu dan een soort van open, sommige testen met toegang en dan mag twee derde zaal vol en het andere theater vindt dat te spannend en houdt anderhalve meter afstand. Maar de hele weg ernaartoe is doordrongen van een pandemie. Het begint bij het repetitieproces, als iemand verkouden is blijft diegene thuis. Wordt getest, we wachten op de uitslag. Is diegene negatief gaan we verder met de repetitie. Is diegene positief, gaan we allemaal in quarantaine. Afgesloten van de wereld. Afgesloten van ons proces. Afgesloten van elkaar. Is de persoon weer beter, blijf je voor de zekerheid nog vijf dagen thuis en dan mogen we weer verder met

BONTE HOND

de repetities. Of moet ik zeggen: beginnen we opnieuw. Totdat iemand anders verkouden wordt, of hoofdpijn heeft, of verhoging. Of iets anders wat je stiekem toch kunt relateren aan corona. En zo strompelen we door, tot de montage week. En gaan we met een beetje geluk als het theater nog open is, en niet het hele personeel gevloerd is, in première. Op hoop van zegen dat nu het publiek niet net verkouden is geworden en toch niet kan komen. Waardoor je in plaats van voor twee derde van de zaal, of minder positief voor een publiek op anderhalve meter, uiteindelijk speelt voor vijf mensen. Maar die hebben wel een fantastische ervaring. Die vijf mensen. Maak ik nu corona belachelijk? Nee, ik neem het heel erg serieus. Ik heb van dichtbij mensen ziek zien worden, ik ben van dichtbij mensen verloren en heb de impact van dichtbij ook gezien.

Maakt corona ons belachelijk? Ja, wel een beetje. Er is nog nooit zo'n groot verschil geweest tussen de rijken en de armen. Tussen de kunsthaters en de kunstliefhebbers. Terwijl er buiten mensen de Unmute Us mars lopen omdat er heel veel evenementen niet mogen doorgaan, heeft de formule 1 wellicht voor een nieuwe variant gezorgd vorig weekend. Is dit krankzinnig? Ja. Is dit een hoopvol bericht? Nee. Is het helemaal uitzichtloos? Absoluut niet. Moet er iets veranderen? Zeker weten. Zolang wij dit virus niet serieus nemen en ons niet realiseren dat we grotendeels de oorzaak zijn. Zolang we de aarde niet serieus nemen, de klimaatverandering. Zolang we ons beter voelen dan anderen. Zolang we gelijkheid alleen op papier zetten zodat we ervan af zijn. Zolang we onze medemens behandelen als een zuurstofmasker in een vliegtuig: eerst jezelf voordat je een ander kan helpen. Moeten we er ons erbij neerleggen dat dit het is. En dat zou ik jammer vinden.

Ik ben opgegroeid in een dorpje, in een hele warme familie, ik zat in dat dorp op school en had heel veel vragen. De hele dag. Aan iedereen. En dat vonden docenten en leerlingen heel vervelend. Maar ik begreep gewoon heel veel dingen niet. Ik begrijp ze trouwens nog steeds niet. Maar heb gek genoeg, door die vragen wel andere dingen geleerd waarvan ik niet wist dat ik die niet wist. Docenten vroegen mij of ik wilde stoppen met dingen vragen. Waarop ik antwoordde: maar hoe weet ik dan wat ik moet weten? Waarop ik een vermoeid gezicht, met rollende ogen kreeg en de discussie werd gesloten. Ik zong op het schoolplein voor de mieren, voor de grote boom en voor de zandbak. Ik vind dat zelf nu ook een heel klein beetje raar. Maar toen niet. Mijn klasgenoten wel en ik hoorde er niet bij. Totdat ik in groep 5 een juffrouw kreeg, juffrouw Audrey, zij speelde gitaar en zong met ons. En dat bleek ik wel te kunnen. Beter dan de rest van mijn klas. En dat vonden zij ook. Dus ik mocht alles zingen en iedereen vond dat heel knap. Op de middelbare school begon dit eigenlijk weer helemaal opnieuw. Een nieuwe plek is ook opnieuw zoeken voor je eigen plek. Ergens weer bij willen horen. Maar dan als

BONTE HOND

puber. Wat alles nog veel ingewikkelder maakt. Maar ook daar kreeg ik een belangrijke lerares, Maud Jenje, lerares Nederlands, waar ik bij mijn mondeling een uur lang heb verteld over welke muziek, welke schilderijen en welke theaterteksten er eigenlijk bij de boeken hoorde die ik had gelezen. Ik heb zelfs een stukje gezongen voor haar, een liedje wat in een boek stond, wat zij niet kende, wat mijn opa vroeger altijd voor mij zong. Zij gaf mij een 8,5 en dat was het hoogste wat zij ooit gegeven had voor een mondeling. De volgende dag kwam ik haar tegen in de lerarenkamer waar ik een werkstuk in moest leveren en zij sprak mij aan en zei "ik heb je cijfer veranderd naar een 9,5. Want zo iets heb ik nog nooit eerder meegemaakt". Wat zij mij daar leerde zijn twee dingen: 1. Dat anders zijn mag en iets heel moois kan opleveren en 2. Dat een volwassenen ook nog van mening kan veranderen. Twee waardevolle lessen die ik nog steeds met mij meedraag en heel graag door wil geven in de voorstellingen die ik maak. Voorstellingen voor iedereen die zich anders voelt.

Ik maak theater voor jeugd, omdat dat dat voelt als iets zinvols. En zeker sinds ik moeder ben en zie waar mijn dochter tegenaan loopt en hoor waar mijn dochter om lacht. En wat ze zich afvraagt. Ik denk dat ik bovengemiddeld met mijn dochter kan communiceren, maar soms heb ik het gevoel dat ik haar nog meer kan bereiken met een voorstelling. Dat weet ze nu nog niet, maar ik hoop later wel. Of eigenlijk weet ik dat, want als zij naar een voorstelling gaat is zij zelden meteen enthousiast. Zeker bij die van mij. Maar dagen later, soms zelfs weken, hoor ik haar teksten uit de voorstellingen citeren in gesprekken met vrienden, in gesprekken met mij. En zie ik langzaam dat zij het zich eigen maakt. En soms vertelt ze mij waar het eigenlijk over ging. En dan ben ik op mijn aller gelukkigst, omdat het eigenlijk nooit is hoe ik het precies had bedacht. Maar altijd veel beter. En ik herken dingen van mezelf in mijn dochter, ik heb namelijk ook een uitgestelde reactie op alles wat ik meemaak. Positief en negatief. Onlangs heb ik terloops in een interview verteld, voordat de opname begonnen was, over een jongen die kwam kijken bij een doorloop in een proefklasje. En terwijl ik daar stond te vertellen dat dit een doorloop was, geen try-out en geen 'affe' voorstelling. Riep hij heel erg hard "oh jammer dan mag ik zeker ook geen tomaten gooien." Waarop ik zei "nee dat lijkt mij geen goed idee, want de acteurs zijn al best zenuwachtig en dan doen ze morgen al helemaal niks meer. Maar wat je wel kan doen is mij na afloop vertellen hoeveel tomaten je had willen gooien." De jongen zat naast mij te kijken naar de doorloop, heeft een keer hardop iets gezegd (namelijk toen een deel van het decor instortte, het was een doorloop) maar verder heeft hij non-stop helemaal geboeid gekeken. Na afloop, ben ik naar hem toegelopen en heb ik gevraagd "en? Hoeveel tomaten had je willen gooien?" Waarop hij antwoordde in een soort totale verbazing, "NUL!" Ik vertelde dit verhaal aan Wendy, die mij interviewde, waarschijnlijk omdat ik het spannend vond en de stilte probeerde te vullen met een leuke anekdote en uiteindelijk stond het in het

BONTE HOND

interview. Nogmaals, de recorder stond nog niet aan. Ik heb mooie reacties gekregen over het interview, maar de meeste gingen over de tomaten. En mensen gaven terug dat ze het inspirerend vonden hoe serieus ik mijn publiek nam. En dat is iets wat ik het allerbelangrijkste vind, dat het tomaten verhaal hier een goed voorbeeld van was had ik zelf nog niet bedacht. Een uitgestelde reactie. Lang niet alle kinderen hebben een uitgestelde reactie, sterker nog de meeste reacties zijn heel primair. Vlijmscherp en als ze elke 10 minuten omstebeurt naar de wc gaan weet je meteen dat er een stukje tussen zit dat niet helemaal werkt. Kinderen zijn eerlijker dan welke recensent ook. En daar kunnen we iets van leren. Maar daar moeten we wel voorzichtig mee omgaan. Een primaire reactie zonder andere perspectieven kan gevaarlijk zijn. Als we alleen maar luisteren naar de mensen die het hardst schreeuwen, dan missen we de rest. En daar ligt onze taak, als volwassenen, als ouder, en als maker van jeugdtheater. Laat ze zien wat ze nog niet weten. Laat ze zien wat ze niet willen weten. Laat ze zien wat ze zouden moeten weten. En laat ze zien wat ze van hun ouders niet hoeven te weten.

In welke situatie we ook zitten, theater en speciaal voor jeugd, is in betekenis niet veranderd. Theater en kunst kunnen fungeren als een opschudding. Het gaat over het verruimen van blikken. Het bieden van verschillende perspectieven. Zolang we ons publiek serieus nemen. Zolang we ons eerste impuls niet opdringen aan het grote publiek. Maar het publiek zelf ruimte geven om te bedenken wat ze er zelf van vinden. Want dat verdienen ze. Ze hebben tenslotte al heel veel stappen genomen, om te kijken wat wij hebben gemaakt. En laten we eerlijk zijn, wij weten het ook echt niet beter. Maar kunnen ze wel helpen om iets anders te laten zien dan wat ze kennen.

Sinds 1 oktober 2020 ben ik artistiek leider van BonteHond. Een jeugdtheatergezelschap in Almere, waar theater altijd nodig is maar nooit vanzelfsprekend. En ik heb het stokje overgedragen gekregen van René Geerlings, die mij in een heel warm bad heeft achtergelaten met hele fijne collega's. Ik ben mij soms heel bewust dat ik een witte vrouwelijke artistiek leider ben. Wat mij ongewenst meteen in een bepaalde hoek zet. Als vrouw voel ik de verantwoordelijkheid voor een strijd die nog steeds gestreden moet worden. Maar ook ik betrap mij erop dat mijn eerste impuls, in wat ik zie en wat ik hoor, in het ritme is dat ik al ken. Maar dankzij de bewegingen die plaats vinden op dit moment, heb ik nog meer zin om mij open te stellen voor een ritme wat ik nog niet ken en een ritme dat mij verrast. Een ritme waar ik mij onzeker over voel, maar wat mij uiteindelijk iets brengt waar ik anders nooit was gekomen. En dat gun ik iedereen.

BONTE HOND

De afgelopen periode is de standaard 1,5 meter geworden. 1,5 meter fysieke afstand van een ander. Ik denk dat we emotioneel al heel lang op een veel grotere afstand zitten. We luisteren minder, we kijken minder en we zorgen minder voor elkaar. We oordelen, we zetten onszelf vaak boven de ander en we vinden dat we daar recht op hebben. Een ongegrond aangenomen privilege.

Theater, jeugdtheater wordt in Nederland gesubsidieerd. Ik werk al heel wat jaar bij BonteHond, wat begon als BIS-gezelschap, toen de BIS-gezelschappen moesten krimpen verloren we onze plek en nu sinds 1 januari 2021 hebben we de plek terugveroverd. Is dat omdat wij daar recht op hebben? Nee. Is dat omdat wij daar hard voor hebben gewerkt? Ja. Is dat omdat we noodzakelijke plannen hebben gemaakt met ons gezelschap? Ja dat vind ik wel. Maar wat ik ook weet, is dat er nog veel meer mensen en gezelschappen zijn, die hetzelfde antwoord kunnen geven op deze vragen. En dat geeft ons de morele verplichting om daarnaar te luisteren. Om te zorgen dat die stemmen ook gehoord worden. Om te delen in het noodfonds wat wij als BIS-gezelschappen ontvangen. Om te zorgen dat peuters, kleuters, kinderen, jongeren en pubers meerdere kanten en meerdere stemmen te horen krijgen, zodat ze daar zelf een mening uit kunnen vormen.

En ik zou dat groter willen trekken. Laten we ons meer openstellen, voor de wereld, laten we eens kijken waar we nodig zijn, als mens als theatermaker. En laten we minder oordelen. Als iemand niet luistert, luister jij dan voor 2, als iemand niet om zich heen kijkt, zorg jij dan dat je meerdere mensen ziet. En als je vrij bent om te zeggen wat je wil, doe dat dan ook en zorg dat het gehoord wordt. Ik luister!

Ik heb jullie net 20 minuten een kijkje gegeven in mijn hoofd; mijn hoofd is rafelig, mijn hoofd associeert de hele dag door, mijn gedachtes zijn niet rond en ik maak ze zelden helemaal af. Maar vandaag is mijn Staat van het Jeugdtheater, dus vandaag mocht het. Ik heb een poging gedaan om onder woorden te brengen wat ik ervan vind. Maar ik ben ook maar 1 mening. En net zoals ik voor mijn publiek van mijn voorstellingen ook niet wil bepalen wat zij ervan vinden, bepaal ik dat nu ook niet voor jullie.

Ik gun ons een eigen perspectief. Ik gun ons dat we van mening mogen veranderen. Ik gun ons dat we anders mogen zijn. Ik gun ons verschillende ritmes. Ik gun ons dat we er nu wel wat van leren en dat we niet 100 jaar later weer opnieuw moeten beginnen. Ik gun ons dat we niet kunnen kiezen tussen alles wat we willen vertellen. Ik gun ons om te zingen voor wie we maar willen; de mieren, een boom of de zandbak. Ik gun ons herwonnen vrijheid.